

КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА ВОЕННИТЕ КАМПАНИИ И НЯКОИ ИНТЕРЕСНИ МОМЕНТИ ОТ УЧАСТИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА АРМИЯ В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА (1915–1918)

Марко Златев

A BRIEF OVERVIEW OF MILITARY CAMPAIGNS AND SOME INTERESTING MOMENTS OF THE BULGARIAN ARMY'S PARTICIPATION IN WORLD WAR I (1915–1918)

Marko Zlatev

Abstract: *The article briefly reviews the Bulgarian army's military operations during its participation in World War I (1915–1918). These include operations against the armies of Serbia, Romania, Russia, Greece, Italy, France and Great Britain, which fought independently or in coalition. Also, some interesting facts and events in the Bulgarian Army are described that influence the course and the outcome of the military operations.*

Keywords: *Bulgarian army; World War I; military operations on the Balkan Peninsula.*

Целта на настоящата разработка е на основата на архивни документи от Държавния военноисторически архив (ДВИА) в гр. Велико Търново и досегашни публикации да се представят накратко военните действия на Българската армия в Първата световна война от 1915 до 1918 г., както и интересни и малко известни факти и събития от развитието на българското военно дело.

Според най-новите изследвания за участие в тази война България мобилизира над 1 млн. души, което представлява 20% от населението на страната [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 8]. Това дава възможност на Българската армия да води военни действия с голям пространствен размах – на широк фронт и на голяма дълбочина.

Кратък преглед на военните кампании

Както е известно, Българската армия започва военните действия на 1 октомври 1915 г.¹ срещу Сърбия, като участва с две армии – Първа и Втора. По време на тази кампания те провеждат общо три настъпателни операции, в резултат на които сръбската армия е разгромена съвместно със съюзниците.

Първа армия провежда **Моравската (Нишката) настъпателна операция**, която продължава 25 денонощия. Бойните действия се разпростират на

¹ Всички дати до 31 март 1916 г. са по стар стил.

фронт 200 км и дълбочина над 120 км, при среден темп за настъпление почти 5 км за денонощие, доста висок за планинска местност. В тази операция армията дава 2200 души убити и безследно изчезнали, както и 6980 ранени [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 91].

Втора армия по същото време провежда **Овчеполската настъпателна операция** и постига забележителни успехи за седем денонощия. Фронтът за настъпление в тази операция също е 200 км, а дълбочината достига 90–100 км. Темпът за настъпление е доста висок – 13–14 км за денонощие, а общите загуби са само 500 души [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 104].

Впоследствие 1-ва армия и Северната група от 2-ра армия провеждат **Косовската настъпателна операция**, която продължава 24 денонощия. Българските части настъпват на фронт от 130 км и проникват в дълбочина 150 км, със среден темп за настъпление 6 км за денонощие [Пейчев, Ат. 1988, с. 253]. Цената на успеха са 1050 убити, 800 – безследно изчезнали и 7000 – ранени [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 119].

Освен това тази година Българската армия води военни действия и срещу съглашенските войски, но е спряна, след като достига гръцката граница.

През 1916 г. на оформилия се вече Южен фронт Българската армия преминава към отбрана и започва да изгражда укрепени позиции, от които отразява настъплението на съглашенските войски. За отбелязване са действия на нашите части в хода на лятната офанзива на противника в района на Дойран от 10 до 18 август, които завършват с успех.

След това Българската армия преминава към активни настъпателни действия по двата фланга на фронта, а техен израз са две армейски операции.

Първа армия за 11 денонощия провежда **Леринската настъпателна операция**. Нейните параметри са, както следва: фронт за настъпление 130–150 км, дълбочина 25 км, средноденонощен темп за настъпление 2,3 км. Загубите в тази операция са 1079 убити и 4399 ранени [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 168].

Втора армия за 6 денонощия провежда **Струмската настъпателна операция**, в която бойните действия се водят на фронт 230 км и дълбочина 80–90 км, при темп 13–15 км в денонощие. По непълни данни загубите в операцията са незначителни – 28 убити и 65 ранени [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 173].

След намесата на Румъния във войната в края на август 1916 г. Българската армия преминава в настъпление срещу румънците и така се открива Добруджанският фронт, на който 3-та армия отначало провежда **Тутраканската настъпателна операция**, чието съдържание не се изчерпва само с атаката и овладяването на Тутраканската крепост. За 15 денонощия армията води бойни действия на фронт от 160 км и прониква на дълбочина до 130 км. В направлението на главния удар постига темп за настъпление 9 км в денонощие [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 218]. Липсват общи данни за загубите по време на цялата операция, но само при шурма на Тутраканската крепост, според най-нови изследвания, загиналите са 2499, а ранените – 7792 души [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 217].

Впоследствие Трета армия провежда **Кубадинската настъпателна операция**, която продължава 39 денонощия. Нейната най-съществена част е пробивът на предварително подготвената позиция, осъществен на фронт 70 км и достига дълбочина от 80 км. Темпът при пробива е 3 км, а при преследването на противника – 15–17 км в денонощие. Общите загуби на Българската армия в тази операция са 19 398 души [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 238].

Във войната срещу Румъния български части участват и в състава на коалиционната Дунавска армия, която провежда **Мунтенската настъпателна операция**. Тя започва с форсирането на р. Дунав край Свищов и продължава с настъпление на румънска територия. В тази операция, която продължава 44 денонощия, българските войски достигат дълбочина на своите действия 250 км, което е 5,5 км средноденонощен темп за настъпление [Станчев, Ст. и др. 2015, с. 249].

През 1917 и 1918 г. основните действия на Българската армия са на Южния фронт и то отбранителни срещу многоброен и многонационален противник от армиите на Съглашението.

Някои новости и интересни моменти

По време на Първата световна война на Българската армия **за първи път** се налага да **участва в коалиционни военни действия** срещу своите съседи **заедно с армиите на другите държави от Централните сили и то под единно командване**. Това се отнася както за планирането на самите бойни действия, така и за тяхното водене.

В хода на самата война България черпи опит от своите съюзници, като изучава и въвежда техните достижения не само в областта на средствата за воюване и военното изкуство, но и в областта на различните видове осигурявания.

В края на август 1915 г. министърът на войната генерал-майор Никола Жеков одобрява „Инструкция за употреблението на ръчните и фугасните бомби в войската“, която е разработена от петчленна комисия под председателството на генерал-лейтенант Климент Бояджиев. В инструкцията са описани подробно устройството, подготовката и използването на ръчните сферични бомби „Одрин“ и „Македония“, както и на фугасните бомби с формата на куб [ДВИА, ф. 29, оп. 2, а.е. 4, л. 550–562]. Със започването на военните действия срещу Сърбия **се въвеждат някои нови средства за воюване**. Едно от тях е **„ръчната бомбова мортирка“** (бомбохвъргачка), чиято „Инструкция за употребление“ е обявена със Заповед по Действащата армия № 27 от 9 октомври 1915 г. [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 17]. Това оръжие служи за поразяване на противника чрез използване на ръчните бомби „Одрин“ [ДВИА, ф. 29, оп. 2, а.е. 4, л. 556].

В началото на юли 1916 г. 20 офицери (пехотинци, кавалеристи, артилеристи, авиатори, лекари, от инженерните и железопътните войски) са командирани в Германия „за по-продължително време в строевите части от бойната линия с цел да се запознаят отблизо с тактиката и техническите условия, при които тази армия води войната“ [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 209].

Една от новостите в средствата за поразяване по време на тази война е **появата на отровните вещества на бойното поле**. Те се използват и срещу Българската армия, особено на Южния фронт. Поради тази причина в нашите части се въвеждат и съответните средства за защита – **противогазите**. Генерал-лейтенант² Н. Жеков подписва специална заповед за тяхното използване и обозначенията по тях на 25 октомври 1916 г. [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 74], а два месеца по-късно се въвежда в действие и тайно „Наставление за борба със задушливите газове“ [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 241].

Първата световна война се оценява от военноисторическата наука като война от т.нар. „машинен период“, поради факта, че тогава в армиите масово навлиза най-разнообразна техника. Това в пълна степен се отнася и за България.

По време на войната в българската армия **се формират колоездачни подразделения**. Още в началото на октомври 1915 г. към Конната дивизия има една колоездачна рота в състав 2 офицери, 208 подофицери и войници, 200 велосипеда, 200 пушки, 16 коня и 7 коли. Втора колоездачна рота е сформирана и към 2-ра армия, само че с по-малък състав – 185 души [Йотов, П. и др. 1995, с. 81].

През тази война в българската армия **се увеличава използването и на автомобилите, като се обособяват днешните автомобилни войски**. Организиционно същите са сведени в автомобилни отделения. Първоначално те са само към Главното тилово управление и към армиите. Към края на войната в състава на Действащата армия има 23 товарни, 7 пътнически и 4 санитарни отделения с общо над 700 автомобила [Йотов, П. и др. 1995, с. 15].

Бойните действия, които водят нашите части, обхващат територии с различен релеф почти по целия Балкански полуостров. Това води до специализацията в подготовката и действията на някои от пехотните и артилерийските части. Така през ноември 1916 г. **е сформирана първата в Българската армия планинска дивизия**. Тя се състои от три планински пехотни полка, планински артилерийски полк и дивизионни подразделения [Пейчев, Ат. 1988, с. 140].

Появата на позиционната отбрана на Западния фронт в началото на войната налага търсенето на нови средства и способности за нейното преодоляване. Така се появяват минохвъргачките, траншейната и окопната артилерия, както и шурмовите подразделения. България не остава назад в това отношение. Със Заповед по Действащата армия № 653 от 29 декември 1916 г. е обявено, че от 24 октомври **са формирани и функционират една минохвъргачна и една шурмова дружина**, които остават в разпореждане на Щаба на Действащата армия [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 627, л. 333].

Когато през 1917 г. на цялата Българска армия се налага да води позиционни бойни действия, ролята на **стражевото охранение** в частите се засилва изключително много, особено в тъмни и мъгливи нощи и в планински и непознати местности. Поради тази причина, със Заповед по Действащата армия № 696 от 2 февруари 1917 г., генерал-лейтенант Н. Жеков разрешава **във всеки**

² На 6 октомври 1916 г. генерал-майор Никола Жеков е произведен в звание „генерал-лейтенант“.

пехотен полк да се държат **по 50 селски местни кучета**, които да се придадат на ротите и да се използват **за охрана** [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 627, л. 426].

Конкретен резултат от сътрудничеството със съюзните армии е въведеното със Заповед по Действащата армия № 544 от 18 октомври 1916 г. „Упътване за построяване и упорита отбрана на полските позиции“. Отпечатването и разпространението му обаче се забавя и в началото на март 1917 г. генерал-лейтенант Н. Жеков заповядва, докато това стане, да се вземе за ръководство и изпълнение само общата му част, която е поверителен документ с обем 12 страници, озаглавен „Общи положения относително построяването на позициите“ [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а. е. 627, л. 496, 502–507].

Вследствие на това в Българската армия се проявяват и някои **особености във военнинженерното изкуство**, най-вече във фортификационното оборудване на отбранителните позиции. Така например по време на отбраната през 1917–1918 г. на Солунския фронт, дълбочината на окопите достига 2,40 м, като се правят стъпала за стрелба, а ходовете за съобщения са с дълбочина 2 м [Петков, Т. и др. 1992, с. 122]. За сравнение само ще посочим, че съгласно регламентиращото тези въпроси наставление – „Полска пионерна служба за всичките родове войски. Част I. Самоокопаване в боя“, одобрено и обявено от генерал-майор Н. Жеков със Заповед по Действащата армия № 17 от 1 октомври 1915 г., дълбочината на окопа за стрелба стоешком е от 1,10 до 1,50 м [Самоокопаване. 1915, с. 25–27].

Освен това за личния състав се оборудват укрития под земята от галерийен тип, наричани още галерии. За да се осигури защита от пряко попадение на снаряди с калибър 150 мм, земното покритие над тях е с дебелина 7–8 м при обикновени почви, 5–6 м при твърди и 3–4 м при каменисти почви и скали [Петков, Т. и др. 1992, с. 123].

Това рязко намалява загубите на българските части. За пример ще посочим 33-и Свищовски полк, който е от състава на 9-а пехотна Плевенска дивизия и се отбранява почти в центъра на Дойранската позиция. В боевете на 18 и 19 септември 1918 г., които са най-жестоки, безвъзвратните загуби на полка са 142 убити и 16 безследно изчезнали офицери, подофицери и войници. В същото време само пред позицията на полка загиват 2300 души от атакуващия противник [Лещов, Л. 1939, с. 36].

През Първата световна война **се увеличава много използването на авиацията**. Това се отнася и за България, тъй като нашите войски и обекти са подложени на въздействие от въздуха от страна на съглашенските самолети. Още в хода на кампанията срещу Сърбия, със Заповед по Действащата армия № 48 от 18 октомври 1915 г., на всички български части са дадени указания как да се предпазват от аеропланите и управляемите балони [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 74–76].

През следващите години зародилата се вече противовъздушна отбрана на войските се развива, а след като **на 22 април 1916 г. един френски самолет**

достига София и хвърля четири бомби над града [Миланов, Й. 1995, с. 93], се налага да се организира и прикритие на българските стратегически обекти.

Така нашата военна авиация започва да води двубои във въздуха. **Първият въздушен бой**, осъществен от български летци, е **извършен** във въздушното пространство в района на Петрич на **21 април 1916 г.**, от капитан **Продан Таракчиев** и поручик **Стефан Зарзанов** [Миланов, Й. 1995, с. 112], а на **30 септември** същата година е свален и първият самолет на противника, проникнал над София [Миланов, Й. 1995, с. 113].

По време на войната българската авиация се развива изключително много, както в качествено, така и в количествено отношение. При започване на военните действия срещу Сърбия България разполага с пет самолета [Миланов, Й. 1995, с. 88], в края на 1916 г. те вече са 13 [Миланов, Й. 1995, с. 101], а **общо за цялата война броят на доставените от Германия различни самолети достига 79** [Миланов, Й. 1995, с. 171].

Наред с това се увеличава и бойното използване на самолетите. **За цялата война българските летци осъществяват общо 1269 бойни полета** [Миланов, Й. 1995, с. 168], като провеждат 70 въздушни боя, при които са свалени четири противникови самолета [Миланов, Й. 1995, с. 170].

Новост за българското въздухоплаване през тази война са и **първите опити по използването на парашута** като спасително средство. През август 1917 г. в района на гр. Тулча на Добруджанския фронт, където е изпратено 1-во балонно отделение, се провежда командирско занятие. То завършва с експеримент, като от балон на височина 500 м е пуснато с парашут едно 70-килограмово теле, което предварително е било привързано външно към коша. Опитът е сполучлив – парашутът се разтваря и приземяването е нормално. Впоследствие, това действие се повтаря, като е направена демонстрация и пред личния състав на 2-ро балонно отделение в района на гр. Исакча, също завършила успешно [Коларов, Ив. 1990, с. 83].

През Първата световна война се развива и българският **Военноморски флот**. На **25 май 1916 г.** е приета на въоръжение първата подводница, доставена от Германия, а на **1 май 1917 г.** се създава и **Водохвърчилна станция**. Първоначално тя включва четири водосамолета³, а впоследствие броят на тези машини достига десет [Драгиев, В. е др. 1989, с. 58]. С това се поставя началото на морската авиация в България.

Тези новости се осъществяват благодарение на помощта от страна на нашите съюзници. Така още през май 1916 г., със Заповед по Действащата армия № 336, в Германия са командировани 22 души от българския флот „за следване по морското военноплаване и изучаване поправките по моторите и хидропланите“ [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 125].

В тази война има **интересни моменти от тиловото осигуряване** на войските на фронта. През 1916 г. има определени затруднения в храненето на

³ В документите и литературата от онова време се използват различни понятия – „водни хвърчила“, „хидроплани“ и „водосамолети“, но тук става въпрос за аероплани, които излитат и кацат от водна повърхност.

войската, поради което със Заповед по Действащата армия № 672 от 14 януари 1917 г., главнокомандващият генерал-лейтенант Н. Жеков заповядва на всички долни чинове (подофицери и войници – б.а.) да бъдат изплатени по 5 лв като компенсация за това, че при храненето не е могло да им се осигури всичко, което се полага [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 627, л. 366].

Проблемите по изхранването на войската се задълбочават и през 1918 г., но те са на вниманието на Главното командване. Във връзка с това, на 7 юли генерал-лейтенант Н. Жеков подписва специална заповед за хляба и постната храна. С нея той заповядва от 1 август 1918 г. да се установи един тип хляб, който да е еднакъв за цялата армия. Същият следва да се приготвя от пшенично брашно без едрите трици и 20 % царевично брашно. Нещо повече, в нея генерал Жеков е категоричен: **„Разлика между хляба на войника и генерала не трябва да има“**. Според документа, малки подобрения в храната на офицерите и чиновниците се допускат, но те не трябва да стават с продукти, взети от интендантските магазини (макар и срещу заплащане), а от такива, набавени от пазарите със средства на офицерите и чиновниците [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 789, л. 65].

Доста **интересни моменти има и в областта на медицинското осигуряване** в българската армия по време на войната. Още в началото на военните действия срещу Сърбия, българската армия дава немалко свидни жертви, чийто брой беше посочен по-горе. Както е известно, част от ранените, след излекуване, се завръщат в строя и продължават да воюват. В средата на ноември 1915 г. в Българската армия **се въвежда отличие за такива военнослужещи, като морална награда. То представлява червена лента от вълнен плат с ширина 2 см и дължина 22–25 см, която се пришива на левия ръкав на куртката или шинела по диагонал от горе на долу и отвън навътре**. При повторно раняване и връщане се поставя втора лента, успоредна на първата на 1 см разстояние. Тези ленти се връчват на заслужилите ги военнослужещи от командирите при тържествена обстановка [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 135].

Грижата за ранените на бойното поле през тази война се подобрява и то се изразява в различни направления, при което се появяват и някои новости. Именно тогава в българската армия **се поставя началото на използването на специално обучени кучета за откриване и извличане на ранени**. С постановление на Министерския съвет от 11 септември 1916 г. се разрешава на Училището за санитарни подофицери в София да извърши постройка по стопански начин на кабините за санитарните кучета на обща стойност около 5650 лв. Това постановление е одобрено с Указ № 37 от цар Фердинанд I на 13 октомври същата година [ДВИА, ф. 1, оп. 1, а. е. 125, л. 234].

По-късно със Заповед по Действащата армия № 586 от 14 ноември 1916 г., към същото училище **се формира команда за водачи на санитарни кучета и се открива курс за такива водачи**. За инструктори в курса се използват български военнослужещи, които успешно са завършили военно-медицинския курс, организиран от Австрия [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а. е. 627, л. 119].

В началото на **февруари 1917 г. в Ниш се открива Училище за санитарни подофицери със срок на обучение шест месеца**. По такъв начин училищата от този род стават общо три [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 627, л. 433].

През пролетта на 1918 г. сред войските и населението на Южна Русия са констатирани случаи на чума. Поради тази причина генерал-лейтенант Н. Жеков със Заповед по Действащата армия № 1368 от 1 април заповядва **за лекарите от Действащата армия да се открие специален курс по чумата**. Той трябва да се проведе в Чумната лаборатория на Бактериологично-хигиеничния институт в София. Същият е с продължителност две седмици, а началото му е от 24 април [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 788, л. 222].

По време на войната българското Главно командване предприема редица действия за доставяне на разнообразна литература за военнослужещите на фронта. В края на февруари 1917 г. **се учредява Походна войнишка библиотека**, чието предназначение е да подготви и издаде книги специално за фронта. За нейното функциониране, със Заповед по Действащата армия № 732 от 28 февруари 1917 г., е назначен Временен редакционен комитет в състав шест професори – д-р Любен Милетич, д-р Иван Д. Шишманов, д-р Боян Цонев, д-р Стефан Младенов, д-р Михаил Арнаудов и Боян Пенев, както и главния библиотекар при Народната библиотека Ст. Чилингиров. За офицер-администратор на този комитет е назначен поручик Тодор Панов [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 627, л. 490]. Тази уникална по своя характер и задачи културна военна институция започва да функционира от 1 март същата година [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 696, л. 54].

През лятото на 1918 г. главнокомандващият Действащата армия, със своя Заповед № 1503 от 20 юни, разпорежда в най-скоро време **да се устроят четири военни книжарници** – в Ниш, Скопие, Драма и Тулча, които трябва да функционират по съответен правилник [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 789, л. 5–8].

Главното командване полага грижи и да разнообрази монотонния живот на войниците, особено след преминаването към позиционни действия. В тази връзка, за да се удовлетвори нуждата от развлечения за войниците, със Заповед по Действащата армия № 1572 от 29 юли 1918 г. се разпорежда във всички по-големи части **да се създадат полски театри**, които следва да действат по утвърден правилник [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 789, л. 131].

Сътрудничеството между коалиционните армии е многостранно и както беше отбелязано по-горе, се проявява на всички нива във военната йерархия. То се отнася и за държавните глави. Определен интерес представлява фактът, че именно през тази война българският държавен глава **цар Фердинанд I е удостоен от германския кайзер Вилхелм II с висш военен чин – фелдмаршал**. Това става на 5 януари 1916 г. в Ниш по време на парад, когато на българския монарх е връчен и маршалски жезъл [Кайзер Вилхелм II..., pass]. Този акт е обявен със Заповед по Действащата армия № 151 от 7 януари 1916 година [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 237–238]. По-късно, в средата на февруари същата година, **по случай рождения си ден** (на 14 февруари той навършва 55 години), **българският монарх подарява на войниците от бойната линия**

два милиона цигари [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 606, л. 287]. Твърде възможно е тези две събития да са свързани.

Независимо от това, че сме съюзници с Германия, невинаги всичко във взаимоотношенията между двете армии е гладко. През 1918 г. **е налице изостряне на отношенията между български и германски военнослужещи**, има отделни случаи на саморазправа. Това принуждава българският главнокомандващ да издаде нарочна заповед по Действащата армия по този въпрос – № 1538 от 7 юли. Причините за тези „недоразумения“, според документа, са незнанието на езика и особеностите на службата.

В тази заповед генерал-лейтенант Н. Жеков пише: „Аз желая да се тури край на всякакви саморазправии, които подкопават другарските съюзнически отношения. Нека не се забравя, че германският войник на Балканите жертва живот и здраве за съвместна борба с българския, за достигане нашите национални цели – обединението на българския народ“ [ДВИА, ф. 40, оп. 2, а.е. 789, л. 61].

По време на тази война, в България **започва да се прилага Григорианския календар чрез въвеждането на новия стил**. Началото е 1 април 1916 г. по стар стил, който се счита за 14 април по новия. Подробни указания за изпълнението на Закона за въвеждането на Григорианския календар в българската войска са дадени от министъра на войната по това време генерал-майор Калин Найденов в Заповед по Военното ведомство № 112 от 22 март с.г. [ДВИА, ф. 1, оп. 1, а.е. 125, л. 74] (**Приложение 1.**).

Приключвайки изложението, ще приведем част от книгата на един от търновските генерали – Никола Недев, излязла през 1927 г., преиздадена през 2001 г. В нея той пише: „Когато един ден историкът ще анализира обстойно всички условия и причини, при които бе водена световната война, той ще констатира, че българският народ беше достоен противник на първокласните световни армии. Историкът няма да пропусне и неминуемо ще отбележи с големи букви, че малобройният, но здрав и честен български народ, за една права и свята идея намери сили и кураж, въпреки своето желание, да се бори достойно с великолепните френски и английски армии, подкрепени от италианските, сръбските, румънските, гръцките и руски войски“ [Недев, Н. 2001, с. 165]

В заключение трябва да се подчертае, че независимо от неблагоприятния за България краен резултат от войната, през нея Българската армия и българското военно изкуство се развиват всестранно. Натрупаният опит трябва да се изучава обективно, всестранно и задълбочено и да се популяризира не само в научните среди, но и сред широката българска общественост. Това ще допринесе за запазването на българската идентичност и традициите на нашите деди.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Архивни източници / Archival sources and Periodicals

ДВИА – Държавен военноисторически архив, фонд 1, 29, 40. [Darzhaven voennoistoricheski arhiv, ffond 1, 29, 40.]

Публикации / Publications

Драгиев, В. е др. История на българския военноморски флот. София: Военно издателство, 1989. [Dragiev, P. i dr. Istoria na bulgarskia voennomorski flot. Sofia, 1989].

Йотов, П. и др. Българската армия в Първата световна война (1915–1918). София: ВИК Св. Георги Победоносец, 1995. [Yotov, P. i dr. Bulgarskata armia v Parvata svetovna voyna (1915–1918). Sofia: VIK Sv. Georgi Pobedonosets, 1995].

Коларов, Ив. Използване на парашута в България (1917–1944 г.). – Известия на Института за военна история и Военноисторическото научно дружество. Том 49, 1990, 82–96. [Kolarov, Iv. Izpolzvaneto na parashuta v Bulgaria (1917–1944 г.). – Izvestia na Institutata za voenna istoria i Voennoistoricheskoto naочно drugestvo. Tom 49, 1990, 82–96].

Лешов, Л. Дойранската епопея. Боят при в. „Дуб“ на 18 и 19 септември 1918 г. Подвигът на свищовци. София: Печатница „Добринов“, 1939. [Leshtov, L. Doiranskata еропея. Boyat pri v. „Dub“ na 18 i 19 septemvri 1918 g. Podvigat na svishtovtsi. Sofia, 1939].

Миланов, Й. Авиацията и въздухоплаването на България през войните 1912–1945 г. Част първа. София: Св. Георги Победоносец, 1995. [Milanov, J. Aviatsiata i vasduhoplavaneto na Bulgaria prez vojnite 1912–1945 g. Chast parva. Sofia: VIK Sv. Georgi Pobedonosets, 1995].

Недев, Н. България в световната война (1915–1918). Бегъл исторически преглед. София: Анико, 2001. [Nedev, N. Bulgaria v svetovната voyna (1915–1918). Begal istoricheski pregled. Sofia, 2001].

Пейчев, Ат. Зараждане и развитие на българското военно изкуство 681–1945 г. София: Военно издателство, 1988. [Peichev, At. Zarazhdane i razvitie na bulgarskoto voenno izkustvo 681–1945 g. Sofia, 1988].

Петков, Т. и др. История на инженерните войски на България. София: ВИК „Св. Георги Победоносец“, 1992. [Petkov, T. i dr. Istoria na ingenernite voiski na Bulgaria. Sofia: VIK Sv. Georgi Pobedonosets, 1992].

Полска пионерна служба за всичките родове войски. Част I. Самоокопаване в боя. София: Държавна печатница, 1915. [Polska pionerna slujba za vsichkrite rodove voiski. Chast I. Samoокораването v boya. Sofia, 1915].

Станчев, Ст. и др. Българската армия в Първата световна война (1915–1918). Б.м.: Военно издателство, 2015. [Stanchev St. i dr. Bulgarskata armia v Parvata svetovna voyna (1915–1918). B.m. 2015].

ДВИА. Ф. 1. Оп. 1. а. е. 125

711c

№ 112.

Ст. София, 22-и мартъ 1916 год.

Съгласно закона за въвеждане Григориянския календаръ, утвърденъ съ Височайши указъ № 8 отъ 20 того, обявявамъ по Военното Вѣдомство за ржководство и изпълнение слѣднѣото:

1. Отъ 1-и априлъ тази година (старъ стилъ) врѣмеброенето въ Царство България става по новия стилъ — по Григориянския календаръ.

2. 1-и априлъ старъ стилъ се счита 14-и априлъ новъ стилъ. Съ послѣдната дата се означаватъ всички официални распорѣдби, документи, донесения и други служебни книжа, издавани въ този день по Военното Вѣдомство.

3. За мѣсець априлъ тази година се трѣбва само за 17 дни заплата и другъ видъ доволствие на всички войнски чинове.

4. Всички Височайши и бойни празници се празнуватъ за напрѣдъ по новия стилъ, на даги които се различаватъ отъ досегашнитѣ съ 12 дни по кжсно, ако сж установени прѣзъ XIX столѣтие и съ 13 дни по кжсно, ако сж учрѣдени прѣзъ XX столѣтие.

Така напримѣръ: а) Рождения день на НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЦАРЯ — на 27-и февруарий; б) Възшествието на НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЦАРЯ на Прѣстола — на 14 и августъ; в) Рождения день на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника — на 30-и януарий; г) Тезоимения день на Нейно Величество Царицата — на 21-и февруарий; д) Общия боенъ празникъ на Армията — на 27-и ноемварий.

5. Всички църковни празници се празнуватъ и за напрѣдъ едноврѣменно съ останалия православенъ свѣтъ, само че датитѣ имъ ще се различаватъ отъ досегашнитѣ съ 13 дни по-кжсно. Така: а) Първия день на Рождество Христово — на 7-и януарий; б) Св. Василий — на 14-и януарий; в) Ивановъ-день — на 20-и януарий; г) Благовѣщение — на 7-и априлъ; д) Св. Великомжченикъ Георги — на 6-и май и така нататъкъ.

Прилага се: Една пояснителна таблица за празниците въ войската¹⁾.

Министъръ на Войната,
Генераль-Майоръ Найденовъ.
По кавцларията.

¹⁾ Таблицата ще се изпрати допълнително.